

קונטרס

דברים עתיקים

כולל

שני ענינים יקרים לחכמים קדמונים ז"ל,

והם

א) פתרון חשעים מלות בודדות לר' סעדיה גאון ז"ל.
ב) אגרת המוסר הכללי לאריסטוטלוס

Debarim Attikim.

לניסיון

שנת ה'תר"ד לפ"ק

Leipzig, 1844. Guss und Druck von Fr. Nies.

נדפס מחדש בישראל

שנת תש"ל

תשעים מלות בודדות לר' סעדי' גאון ז"ל

מקור באורן במשנה וגמרא.

פתרון שרמי מספר האלה מרס"ג הנמלא באלכר ספרי הנאדליאכא צעיר
 זקספורד נכ"י (Cod. Huntington No. 573) ילא ראזוכה לאור עולם
 — עם מ"ע הפסוקים ומאמרי התלמוד הקסרות נכ"י, ונוסח עליהם הערות
 ובאור ראשי המדקדקים והמבארים הראשונים — ע"י המכס המפורסם מוי יהודה ליב
 דוקעם איז פרעסנורג נכתב העמי: *Zeitschrift für die Kunde des Mor-*
genlandes 5. Band 6. Heft, והכה כל כותבי תולדות רס"ג, ווא-אלף,
 ראפאפורט, מונק, ברמולי, טעו נקשנוס — ע"פ הכתיבה הערבית אשר
 על ראשה הפסיר אסבעין לפט"ה אלפרדה — ומכו מספר המלות הנפתרות
 בזה למספר שבעים; כי בעלתו ראזוכה על עוצק הדפוס ומלאו בו פתרון
 תשעים מלות, כראה לעין כי ט"ס כפל נכתיבה הערבית בראשו ותחת מלת
 אלסבעין ז"ל אלחסעין. — ולטובת חכמי עמי דרשי תורה וקבמה קלאמי
 ככון להולאו ממכתב העמי הכ"ל ולהדפיסו שנית, וע"פ ידידי הקכס המאכיל מוי
 אהרן יעלינעק (אשר העירני על מלאכת רס"ג זאת) כעתקו ללה"ק כל המלות הערביות
 המפתרות בו, וגם תוספות הערות ובאור הכ"ל כעתקו ללה"ק ע"י
 המלכה"ר שניה.

- 1 צרכך (דברי הימים ב' ט"ו) מלי' משנה צריך (מורגל הרבה בדרו"ל).
- 2 אונם (אסחר אי' ק') האונם והמפתה (כתובות ל"ט ע"א).
- 3 מפנק (משלי כ"ט כ"א) כמאמר ההמון (המדבר ערבית) מפונק¹.)
 ומורגל בדרו"ל מפנק טפי (ב"ק פ"ד ע"א) לאחויי מפנק
 (תגינה ד' ע"א) וז"ו הרבה.
- 4 מאלות (מ"ב כ"ג ה') כמו אחר"ל שנים עשר מלוח (ברכות ל"ב ע"ב).

1) ואשר לא מלא המכס דוקעם המלה האת נספרי שרמי ל' ערבי, הוא מפני שכוונת
 רס"ג במלת "אלקום" על המון היהודים המדברים ערבית והיא המלה הערבית בתמוכה
 פרונית, וע"כ משמש ולא מלא.

והר"ק נאמרו (שהם נור"ל) אומר ה"ל מפני שהן נחלקין
במחצתן נקראו כן מולוח.

5 **כצנה שלג** (משלי כ"ה י"ג) ברודה בחמה ובצנה () .

6 **זבני ההערוכות** (פ"ב י"ד י"ד) שנחערכו בניו (יבמות ל"א ע"ב).
והמתרגם תרגם בני רברביא, ואמריו נמשכו גם כ"י רל"ק
ואמריו.

7 **נוק** (אפסר ז' ד') כמו אלה"ל אבות נזיקין (נ"ק ב' ע"א) נוק וחצי
נוק (שם פ"ד ע"ב).

8 **עבר** (איוב כ"א י') אשה מעוברת (משנה וגמרא).
וכן בתרגום חוריה מבטין וכן כל המפרשים.

9 **וכרוזא** (דניאל ג' ד') חייב להכריז (נ"ט כ"א ע"א).

10 **בלבת אש** (שמות ג' ב') ובא אחר וליבת (נ"ק כ"ט ע"ב).

וכן מתרגם בפולגלוטל וכן פתר דוכא. והראש"ע נפ' שפת יתר
האיג עליו ופתרה מל' לב (in der Mitte), וכן פירש"י והרד"ק
(שהם ר"ב), ומציא גם דעת הרס"ג מנלי האביר שמו. ודעת
התרגום כרס"ג.

11 **משרת נמדבר** (ג') אין שורין (שבת י"ז ע"ב) לא במי המשרה
(ברכות ס"ה ע"ב).

ועי' שפת יתר 56. ורש"י פי' כרס"ג וכן הראש"ע והרד"ק.

12 **והיבתם** (דניאל א' י') זה חייב (שבת ב' ע"א).
ח"ז מורגלת הרפה בתלמוד.

13 **כי לא פטר** (דה"ב כ"ג ח') פטור (מורגלת קולד בלח"ל).

14 **עמדתו** (מכילת א' י"א) עומדן ואומדן (פאה פ"ה א').
והרד"ק (שהם עמד) מציא הפתרון הזה בשם ר"י בן גאלא.
ועי' גם בפירושו על הפ' הזה.

15 **בריר חלמות** (איוב ז' ז') חלמון מבחוץ (ע"ז ח' ע"א).

והרד"ק מציא הפתרון הזה ולא בשם רס"ג. וגם דוכא נאמרו
פטר כרס"ג, ח"ל: חלמון, ופתרור אם יש טעם בריר
חלמות אם יש טעם ודעה בריר איש משחגע ורבו דברי
הפלא. וכברך זרה הבלים הוא באמרך כי יש טעם כמו
וטעם [וקנים] יקח (איוב י"ב כ') טוב טעם ודעה למדנו
(תהלים קי"ט ס"ו), וחרחיק אותו מדומיו והיה טעמו כטעם
לשר השמן (במדבר י"א ח') ואלל יטעמו מאומה (יזכה ג' ז')
וחדמה חלמון אלי יחלמו בבר (איוב ל"ט ד') פתרון רבו

ואין לחלמוח דומה במקרא, והוא ריר הביצה אשר לא יאכל
מבלי מלח מלי משנה. והוא צדק אומן אמנה.

16 וימרחו (שעיה ל"ח כ"ה) עד שומריח (פאה ס"ח משנה ו').

והראב"ע בפירושו דומה אל לשון הערבי ולא יביאנה, והוא (מרב
salben). וכן פתר דוכס ח"ל: וימרחו ופחרת וימרחו על השחין
החורל הוא, ואין ענינו כ"א ענין משנה במשמעו בלשון
ערב בחלוף הי"ת בכ"ף כמו אח ופח ואח (?) וגם בלי המשנה
דבר במלה הזאת בלי משחה, והחבונן ודעת ומוסר קחה.

17 לעקר (ויקרא כ"ה מ"ז) שהוא עיקר ועמו מפילה (ברכות ל"ה ע"ג).

ובפולניגוטא מחוואת ג"כ מלי עיקר וטורס, והראב"ע כוטה ג"כ
לדעה זו סבלי הזכיר גם רס"ג. והרד"ק בשרשו הואיל הלך אחרי
דעת הר"ל, ואוקלס לא תרגמה כלל.

18 וכפיים (מנקהו ב' י"ח) גויה כפיים לבינים בונין (ב"ב ב' ע"ח).

וכן פירש"י והרד"ק, ועיין ערך (ערך כפס).

19 במסבו (ש"ה א' י"ג) לא יאכל עד שיסב (פסחים ז"ט ע"ג).

והרד"ק בשרשו מביא הפתרון הזה בשם ר"י בן גאס.

20 נסמן (שעיה כ"ח כ"ה) אמר את האבידה ולא אמר (את) סימניה
(ב"ב כ"ח ע"ג).

21 מלך הסרים אשר בפרודים (מ"ג כ"ג י"ח) וכל פרווארה

נהרדעא² (כתובות כ"ד ע"ח).

ש"י מודה ואומר "לא ידעתי מה הם". והרד"ק מנאר כרס"ג
סבלי הזכיר שמו.

22 המצרים (איכה א' ג') מצר ראשון ומצר שני () .

וכן פירש"י. והראב"ע מביא גם את זה ולא בשם רס"ג, והוא כנארו
מל' מן המצר (תהלים קי"ח ה') ופה בלי רבים. ואחריו נמשך הרד"ק
בשרשו ומביא גם דעת רס"ג ולא בשמו.

23 נחחק (דניאל ט' כ"ד) חתיכה של בשר (חולין ק"ח ע"ח) המפלה

חתיכה (כזה כ"א ע"ח).

ובמ"י דניאל הקיווס לרס"ג לא כפתרה עלה זו כלל.

24 נכחם עונך (ירמ' ב' כ"ג) הרואה סחם על בשרה (כזה כ"ח ע"ג).

25 יברסמנה (תהלים ס' י"ד) יקרצהא בלי ערבי, כמו בדרז"ל קרסמרוו

נמלים (פאה ס"ב משנה ז').

וכן פתר דוכס (ערך ברש) ח"ל: יברסמנה, והבאת בחלק אחר

(2) בנה' שלמנינו הגי' הדרדעא וכל פרווארה, זכראה כי ס"ס הוא וז"ל פרווארה ב"י.

יִרְסַמְנָה חוֹר מִיַּעַר עִם מְלֵא מִשָּׁוּ מַעֲרִי (מִיָּד כִּי לֵד) וְהֵם
בִּי הַלְקִים, כִּי הוּא שְׁלִישִׁי לֹא נִמְצָא מַפְעֵל בְּמִקְרָא, וַיִּרְסַמְנָה
הוּא פִּתְעַל הַבְּעִי אֵין לֹ דְמִיָּה כִּיָּא בְּמַשְׁנֵה יִרְק שְׁקִרְפְּמֹוּהוּ נִמְלִים,
וְקִרְסַמְנָהוּ בְּכִיָּה וּבְקוּפָה שְׁחִי לְשׁוֹנוֹת מַטְכִּסִּין וּפְטַקְסִין, וּפְתָרוֹן
יִרְסַמְנָה יִקְצַנָּה וַיְקוּסְסָנָה. הַתְּכוּנָן בְּחִבְמָה חֲמַשָּׁנָה, אִם
כִּכְכָּה תִּבְקַשְׁנָה וּבְמַטְמוֹנִים חֲחַפְשָׁנָה.

- 26 פִּחְתָּה (וּקְדָל יִג כִּיָּה) לֹא פְחוּחַ וְלֹא יִחִיר (שְׁנַת דָּף קִלְוִי).
כְּמֹוֹלֵגִילְמָא מְחֹוּגָם גִּ"כ (מַהֲלִכֹוּ Untergang) מִלְּ כְּלִיָּה וְאִנְדֹּון,
וְכֵן הִרְאָב־עִ וְהִרְדִּיק גִּמְרִים. וְהִי מְדַמָּה אֹתָהּ עִם בִּאחַת הַפְּחוּחִים
(שִׁ"ב י"ו ט') מִלְ עֵקֶב (Vertiefung), וְאִוְקִלְסִים מְרַגְם חֲבֵרָא כְּרִסִּי.
27 וּבְלוּלִים (מִ"א ו' מ') וְלוּלִים הִיוּ פְחוּחִים בְּעִלְיָה (מִזֹּת מִ"ד ה').
28 חִיץ (יִחְזַקֵּל יִג י') עוֹשִׂין לָהּ מְדִיצָה (שְׁנַת קָדָן ע').
29 נִטְמִינוּ בְּעֵינֵיכֶם (אִיוֹב י"ג ג') הִיחָה לֹו גּוֹמָא וּטְמַמָּה (שְׁנַת מִ"א ע"ב).
30 יִבְלָת (וַיְקִרָל כִּ"ב כ"ג) יִבּוּלֹחַ (פְּסִקִים מִ"ב ע"ב).
31 יִפֵּה נוּף (תְּהִלִּים מִ"ב ג') וְנוּפוֹ נוּטָה (מִכּוֹת י"ב ע"א).
וְרִדִּיק פְתָר מִלְ שְׁלֹשַׁת הַנְּפֹחַ (יִהְיֶע י"ו י"א). וְהוֹנֵט פְתָר כְּרִסִּי ג'
חִ"ל: (עֵדֶךְ נָף) יִפֵּה נוּף, וְדִמִּית יִפֵּה נוּף מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ עִם
שְׁלֹשַׁת הַנְּפֹחַ (יִהְיֶע י"ו י"א) כְּמִדְרָמָה הָעֵרֶן לְתַפְחָ, וְנוּף אֵין לֹו
חֲזִמָּה בְּמִקְרָא כִּיָּא בְּלִי מַשְׁנֵה נִקְרָא כֹּה הָעֵנָף בְּאִמְרָם אֵילָן הַנוּטָה
נוּפוֹ לְרֵהֲרִי, וְנוּפוֹ עֵנָפוֹ וְקִצִּירוֹ אַחֲרָי הֵם, וְנִקְרָא הָרִי צִיּוֹן יִפֵּה נוּף
יִפֵּה עֵנָף כִּי הוּא הָרִי הַיְּהוּדִים. וְהַתְּכוּנָן לְפְתָרוֹן הַדְּחִים.
32 וּמְטָלְאוֹת (יִהְיֶע ט' ה') הַמְטָלוֹת (כְּלִים מִ"ו עֲשָׂה ו').
33 הָעֵנָנָה (רוֹת א' י"ג) בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מְעֻנְנוֹת () .
וְהִי גִרָמָה כְּרוּחַ אֵל פְּתָרוֹן זֶה וְעֹשִׂיג עֲלֵיו.
34 שְׁתוּם הָעֵין (בְּמִדְבַר כ"ד ט"ו) כְּדִי שִׁישְׁתוּם (ע"ז כ"ב ע').
כְּמֹוֹלֵגִילְטֹא מְחֹוּגָם (חֲדִיד schauf) מִלְ קִד הִרְאוֹת, וְכֵן הִרְדִּיק
גִּמְרִים. וְהִי וְהִרְאָב־עִ לֹא פְתָרָה כָּלָל.
35 נִבְעוּ מִצְפוֹנָיו (עֹבְדִי א' ו') חֲמַבְעָה (בִּקָּ ב' ע"א).
גִּנְקִי קוֹנָא כְּפִי הַפְּתָרוֹן הַזֶּה בְּאִמְרָם שֵׁם (דָּף ג' ע"ב) חִ"ל
דְּמַתְרָגְמָרְבִּי יוֹסֵף וְכִי אֵיחְגִּלְיוֹן מְטַמְרֹוּדִי, וְהִי מִיָּה בְּאִמְרָם שֵׁם
וְהִי זֶה מְמַלָּא בֹו, וְהִרְאָב־עִ לֹא פְתָרָה כָּלָל.
36 כִּי כִפְשַׁע (שִׁ"א כ' ג') שׁוֹפְמַע שְׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת (יִוֹחַ גִּלְ ע"א).
37 כְּרִשׁוֹן (עֹזֵל ג' ז') נוּטֵל רְשׁוֹת וּמְבַטֵּל רְשׁוֹת (עֵיחְוִן מִ"ט ע"ב).
38 מְדוֹרְחָה אֵשׁ (יִשְׁעִי ל' ל"ג) מְדוֹרְחַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ (שְׁנַת יֵט מ"ג).

39 כמו חלמים (ש"ה ז' ג') שמונה עשר חוליות (נכסת ב"ט ע"ג).
 קלת חוליא נחלטה כמו סרק ולאנ מלכנ המורכב מחלקים
 כנים, כמו חוליות השררה, מנורה של חוליות תמיכות. —
 וה"י פי חלמים מכאיתין, כמו בלי ערכי אלחלי, ואשרי ימאק
 הראב"ע והרמ"ק (גאג חלה).

40 אטנפם (זיר האיריס ה' ג') מקום מסונף (נכמת כ"ד ע"ג).

41 כגילכם (דכאל א' י') בבן גילו (ב"ט כ"ז ע"ג).

42 בעת יוזרבו נצמתו (אינו ו' י"ז) צומחת הגידין (מולין ע"ו ע"ג).
 וכן הראב"ע ועבאר עוד בדרך אסר. והרמ"ק מביא הפי' הזה גם
 הכ"ג (שגזרב) ח"ל: ור' סעדיה פי' יוזרבו ל' קורה דומה ללשון
 ר"ל שאמרו כסא דכספא נמי אסור משום שמעטנן, וכן הוא
 הפי' בזמן החורף ובימי הקור נצמתו כלומר נאספו יחד אפיקי
 הנחלים, ונצמתו מל' צומחת הגידין וכו'.

43 במנורה (מגי ב' י"ט) כמאמר ח"ל על פי המנורה (ב"ט סי' ע"ג).

44 מאה שערים (נבלאית כ"ו י"ב) כמו שאמרו ח"ל שיעורו כמלא הסיס
 (צנת ע"ט ע"ג).

45 והזוררה (ישעי כ"ט ה') ביצים מזרחות (מולין ק"ט ע"ג).

46 לטוטפות (סמות י"ג ט"ז) קמטא ח"ל בטוטפת (צנת כ"ז ע"ג).

אולי ייבט בעיני הקורא אהדתי להביג פה דגמי עקמס נן סרוק באהמ
 (גאג טף) ח"ל: והיו לטוטפות לשון מלל גיב שפחים, ופחרון והיו
 לטוטפות כה הוא וכה ענינו כאמור שויתי ה' לגדי חסיד (מהלס
 י"ח'), וכה הזוהר משת את בני ישראל באמרו והיו לטוטפות בין
 עיניך ענינו שית אמריו נכח פניך וחוקותיו נגד עיניך. ואל השבח
 את הרבנים אשר ראו עיניך לבקעור תהי' וראתו על פניכם לבלתי
 חחטאו, הוא אשר דבר שלמה בסי' משלי (ג' ג') קשחם על
 גררותיך עגדם על לוח לבך, שפחרון הזה המטה מדעת התלמוד וכל
 המנארים אק הוא למחרן פי' יוספ הקדוש בעולם. *Wolf Bibl. heb.*
 IV. 1095 ח"ל: ופחרתי טוטפות מסוככות כמו והסוף אל דרום
 (יחזקל כ"א ט') אשר פחרתו הפכ פניך ל פאת דרום, ומעטו והוא
 כמעט ולחרון בין עיניך שאמר בפסוק העליון; והוא מנהג ב"א
 כאשר יתפצו שזכרו דבר ושוכן אותה על אעבועותיהם להזכירהו
 הדבר אשר הם חפצים לעשות אותו, ע"כ חייב בנו הכורא
 שישימו מעשה מצרים לפנייהם חמיד לזכור אשר חייב עלינו לחת
 דבמזרח, ודברה תורה כלשון ב"א. דעת הרמ"ק (גאג טתף) כמ"ג,
 הראב"ע ורמ"ק למחרן עקמס מנל' הזכיר אלו.

47 שפחה נחרפת (ויקרא י"ט כ') האומר: ארופתי (קידושין ה' ע"א).

גם בפולגלוטא העתיקו (טהורבוה verlobt) כמו ארוסה, וכן הראש"ע ועב"ד עוד בדרך אחר, וכן פירש"י והרד"ק בארש"י.

48 בקרה (ויקרא י"ט כ') כמו שאמרו ר"ל-בקראי (4) (5) צימות י"א).

בפתרון המלה הזאת נמשך הכ"ס ג' אפרי דעת ר"ל שהיא עלי קריאת המשפט לענוש נפש, כעבאר בגמ' (כרייתות ה' י"א) ומנח דהדא בקורה לישנא דמלקוח הוא, אמר ר' יצחק תהי בקראי כדחניא גדול הדיינין מקרה וגו', וכן בהעמקה הערבית בפולגלוטא (מחודדה (bestraft)). והראש"ע פתרה עלי מקירה ורטיסה (Unterfuchung) כדעת ר"ל (ס) ר' אשוי אמר בבקור תהי וגו'. והרד"ק (שם) בקר) עב"ד דעת רס"ג. באריות יומר מאשר היא פה ח"ל: וכחב הגאון ר' סעדיה כי אמר לשון בקרת לפי שהמלקורה היא ברצועה של בקר. — ועי' שפח יחר 9. 9.

49 ואררה (תהלים כ"ג) כמאמר ר"ל מלא האורה (8) וסלו (צ"ב פ"ב ע"ב).

גם בפ"י רס"ג לתהלים מובא המאמר הזה, וכן פירש"י.

50 כחש משמן (תהלים ק"ט כ"ד) בהמה כחושא (צרכות ל"ב ע"א).

51 פורש אין להם (איכה ד' ז') כפי מאמר ר"ל לא יפרוש אדם

פרוסה (מסכת ד"א פ"ה).

52 התז (ישעי' י"ח ה') כמאמר ר"ל הירד שוחט והתיו. ארז הראש

(חולין ל' ע"ב).

וכן רש"י, והרד"ק (שם חזו) בשני מעט.

53 שמנים ממוחיים שמרים מזוקקים (ישעי' כ"ה ו') כמו שאמר

ר"ל המחא את החלב (חולין ק"ז ע"ב).

ורש"י וראש"ע ורד"ק פתרוה על' סוף (Maaf), ועי' (איוב כ"א כ"ד).

54 העתידים עורר לויתן (איוב ג' ח') לא תעורר לויתא במועד

(ירושלמי מ"ק, מדרש רבה ס"ט ע"ב).

55 הראויות לתת לה (אסתר ז' ט') כמאמר ר"ל אין הבכור נוטל

בראו (צרכות כ"ב ע"ב).

56 כפות חמרים (ויקרא כ"ג מ') לז התמר (8)

57 עץ הדר (ס) בלשון ערבי אלאחרז.

וכן מתורגם בפולגלוטא, ומתאים עם התרגום אחרון.

58 בכברה (עמוס ט' ט') אין כוברין את החבן בכברה (צנת ק"מ).

(3) ובכ"י מדוסה. — (4) ובכ"י בקדושה. — (5) בכ"י ה' אר"ק. — (6) ר"ל שהמנוח לקחת מן העגפים האנזלטיים כי הם המוקדדים, והיודע ענב גדול הליץ הוא יבין כונת הכ"ס.

נפיל על איוב כ"י (עין ציון לשנת תר"ב ד' 100 מרחק ז"א) כנאל
מ' רס"ג על מלת למכביר (שס ל"ו ל"א) ח"ל: לאוחו כי יעברו בכברה
(ר"ל לחטובי את התנואה בכברה). והראש"ע תוכירו ג"כ ולא נשס רס"ג.

59 גלמי ראו עניך (תהלים קל"ט ט"ז) גולמי כלי עץ (תולין כ"ה ע"א).

60 על גיא הצבועים (ש"א י"ג י"א) צבוע זכר (כ"ק י"ו ע"א).

61 בגלומי הכלה (יחזקאל כ"ו כ"ד) גלימא (שנת קי"ד ע"א).

המתרגם תרגם בגוזין דתכלא (himmelblaue Wolle), ורש"י
הרד"ק צמירשו ובשמיני פותרין כרס"ג. — ומדח"ל (שס) מנזאר פי
גלימא הוא לבוש התחתון או הפנימי, ומקביל למלבוש שהוא לבוש
העליון או הקלובי; ולפ"ו נראה לתרגם גלומי תכלא (himmelblaue
Unterkleider).

62 וטאטארתיה במטאטא (ישעי' י"ד כ"ג) (קחי מטאטא) וטאטי
ביחא (קגילה י' ע"ב).

63 ובמחילות (ישעי' ז' י"ט) מחילה בקרקע () .

64 ליאש את לבי (קהלת ז' כ') יאוש שלא מדעת (הוי' יאוש
כ"ט כ"א ע"ב).

65 מחלפים (עזרא א' ט') כמו שחר"ל בידה החליפורה ששם גונזין
את הסכינזן (מדות סוף פ"ד).

66 הצבתים (רות ז' י"ו) צלי ערבי אלצמאת וכן קראו למלקטים צבת
עפני שאוחזת.

בתרגום מתורגם אסיריא (ר"ל אלומות המקושרות) וכן הרד"ק
בשנשים, ורש"י תביל דוגמתו מל' משנה מצאן צבתים או כריכות
(עירובין ז"ה ע"א) ועשס נראה כי לנתיים נקראים עמרים שאינם
מקושרים הטיב.

67 במראות (שמות ל"ג ח') כמו שחר"ל אין רואין במראה בשבת
()

68 יקוסס (יחזקאל י"ז ט') מקבל עליו עשר קוססות (כ"ב ל"ג ע"ב).
בתרגום מתורגם יקטף (abhacfen) ואקרוי כל המנארים יקטף
כמו רש"י הראש"ע והרד"ק, ועוד כמלא בדרח"ל הודאה אקרת הכאורה
לה, כי רגבי עפר נקראו בגמרא קססות (Kumpfen). ע"י מיר דף
ס"ח ע"א. וע"י ערוך (ערך קוז).

69 ברפתים (תנחומים ג' י"ז) כמאמר רח"ל רפת של בקר (כ"ב כ' ע"ב).

70 להגדר בו (איוב ז' ח') אין מנרדון לא כנעל חדש ולא כנעל
ישן (שנת קמ"א).

71 כומפוניא (דניאל ג' ה') עד שתנקב לבית הסמפונות (תולין פ"ב ע"א).

- 72 **עבשו פרודות** (יש א' י"ז) הפח שעפשה (פמסיס ז' ע"א).
- 73 **מגרפוהיהם** (סס סס) כמגופה החביות (שנת קמ"ו).
וכן נתמסס סגופתרון. והראב"ע מציא פתרון אחר בשם ר' מרינוס, ואמריו נמשך גם הרד"ק.
- 74 **ונשא אהכנ בצנות** (עמוס ד' ב') בלי ערבי צנאן ופתוחה סלי לקס והיא אותה הקלה סקס.
ונקלא גם בדר"ל שקל צנא (כדריס מ"ט) בצנא ופירי (ב"מ כ"ה) ובתרגום סתורגס תריסרון (Baffert) ורש"י והראב"ע והרד"ק פתרו ג"כ כמזה, אפס כי לשנים האחרונים גם פתרונים אחרים.
- 75 **נשקר עול פשעי** (איכה א' י"ד) כלבא בשקרי וגריא [בסריכי] (ב"ק כ"ב ע"א).
- וכתרגום אחייקר (schwer werben) והרד"ק בארשו מציא את הפתרון הזה בשם רב האי גאון, ורש"י והראב"ע פירשו בדרך אחר.
- 76 **חרודי חרש** (איוב ע"א כ"ב) או שהיה בו חרוד והחרוד מכריעו (כלים כ"ד משנה א').
וכן הרד"ק בארשם את בלות ולא בשם הרס"ג.
- 77 **לנעורת** (ישעי' א' ל"א) בנעורת של פשתן (שנת כ' ע"ב).
- 78 **משמרו** (איוב ל"א ל"ג) המוציא שטר חוב (ב"ב קכ"ק).
- 79 **וילך שפי** (במדבר כ"ג ג') כמו אחר"ל בקושי ובשופי ().
הרד"ק מציא כפתרון הזה בשם ר' יהודה קיוג. (שש שפה).
הראב"ע נראה כרומן לפתרון הרס"ג, וכן תרגם המתרגם בתהלים נשבר ונדכה (תהלים כ"א י"ט) חבר ושפי. אונקלס תרגם יחידי ואמריו נמשך רש"י ומוסיף עוד לשון שקט ושופי שאין עמו אלא שחיקה, ובמולוגוטא מתורגם בלי ערבי (פיהרו in Stille) ומתאים עם התרגום וקוטב פתרון רש"י.
- 80 **קרץ מצפון** (ירמ' מ"ו כ') התמיד נקרץ (ימא ל"ב ע") מחומר קורצתי (איוב ל"ג ו').
- 81 **ובין עצומים יפריד** (משלי י"ט י"ק) שנים שנחעצמו ברין ()
- 82 **רסיסים** (עמוס ב' י"א) אם היה עבה או מרוסס (שנת ס' ע"א).
- 83 **פצמתה** (תהלים ס' ד') בין פצים לחבירו (שנת כ"ב) ועד"ו תרגום וקרע לו חלוני (ירמ' כ"ב י"ד) ופצים ליה חרכין.
ועיין ערך (ערך פצם) ורד"ק (שש פצם).
- 84 **מעם לועז** (תהלים קי"ד א') אבל קוריו ללועזות בלעו (מגילה י"ז ע"א).

- וכן הרד"ק בשרשו, ועי' שפת יתר 42. מ"א פי' על מלות בלעני
שפה נאם רס"ג לפתרון מלת לועז דפה, והכוונה אמת.
- 85 לגאיונים (תהלים קס"ג ד') מלך שרהיה לו לגיון (ברכות ל"ב ע"א).
עיין שפת יתר 11. מ"א, ודוגש האיג על רס"ג בזה.
- 86 חולש על גוים (ישעי' י"ד י"ב) מטילים חלשים על הקדשים.
(שבת קמ"ט ע"א).
- 87 והפוחות (מ"א ז' כ') והפוחה שחחת הציר (כלים פ"א ב').
- 88 האביונה (קהלת כ"ב ה') פתרוכה כמו אין מחזער אלא אביונות
בלבד מפני שהוא פרי (מעשרות פ"ד ו').
ועיין רד"ק (ש"ש אבה) פתרון אחר וכשט.
- 89 ושופו עצמותיו (איוב ל"ג כ"א) גוי ששפה (ע"ז ק"ב ע"א).
- 90 המחלצות והמעטפות (ישעי' ג' כ"ג) פתרוכה כמו להתעטף
בציצית (מקוץ ק"ג).
- וכן הראב"ע והרד"ק, ובתרגום שושיפיא (Unterpfühl) וכן כנא"י.

נשלים פי' תשעים מלות בודדות הכיין יור ורבי
סעדי' הגאון נוחו עדן, וברוך הטוב והמטיב.